

พระราชประวัติ

พระราชสมภพ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เป็นพระธิดาพระองค์ใหญ่ของ หม่อมเจ้านักขัตรมงคลกิติยากร(ภายหลังเป็น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านักขัตรมงคล กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถ) ประสูติ แต่หม่อมหลวงบัว กิติยากร (ราชสกุลเดิม: สนิทวงศ์) เมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ณ บ้านของพลเอก เจ้าพระยาวงษานุประพัทธ์ (หม่อมราชวงศ์สท้าน สนิทวงศ์) บ้านเลขที่ ๑๘๐๘ ถนนพระรามที่ ๖ ตำบลวังใหม่ อำเภอปทุมวัน จังหวัดพระนคร อันเป็นบ้านของพระอัยกาฝ่ายพระมารดา มีพระเชษฐาสองคนคือ หม่อมราชวงศ์กัลยาณกิติ์และ หม่อมราชวงศ์อดุลกิติ์ และมีพระกนิษฐาคนหนึ่งคือ ท่านผู้หญิง บุษบา สรณพงศ์

สำหรับพระนาม "สิริกิติ์" ได้รับพระราชทานจากพระบาท สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมีความหมายว่า "ผู้เป็นศรีแห่งกิติยากร" เรียกโดยลำลองว่า "คุณหญิงสิริ" ส่วนพระราชสวามี จะทรง เรียกว่า "แม่สิริ"

ในระหว่างยังทรงพระเยาว์ สถานการณ์บ้านเมืองไม่สู้สงบ นักเนื่องจากเพิ่งพ้นจากช่วงของ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ไม่นานหม่อมเจ้านักขัตรมงคลต้องทรงออก จากราชอาณาจักรทหารโดยรัฐบาลแต่งตั้งให้ไปรับตำแหน่งเลขาธิการเอก ประจำสถานทูตสยาม ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. สหรัฐ ส่วนหม่อมหลวง บัวซึ่งมีครรภ์แก่ยังคงอยู่ในประเทศไทย แต่ได้เดินทางไปสมทบหลัง จากให้กำเนิดหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ได้ ๓ เดือน โดยมอบ หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ให้อยู่ในความดูแลของเจ้าพระยาวงษานุประพัทธ์ และทำววนิดาพิจาริณี บิดาและมารดาของหม่อมหลวงบัว ดังนั้น จึงต้องอยู่ไกลจากบิดามารดาตั้งแต่อายุน้อย บางคราวต้องเดินทาง ไปต่างจังหวัด เช่น พ.ศ. ๒๔๗๖ หม่อมเจ้าอัปสรสมาน กิติยากร พระมารดาของหม่อมเจ้านักขัตรมงคล ได้ทรงรับนัดดาตามเสด็จ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ไปอยู่ที่จังหวัดสงขลา

ปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๗ หม่อมเจ้านักขัตรมงคลทรงลาออก จากราชการแล้วกลับมาประเทศไทย จึงทำให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ซึ่งขณะนั้นอายุได้ ๒ ชันษา ๖ เดือน ได้กลับมาอยู่รวมพร้อมหน้ากัน ทั้งครอบครัว ณ ตำหนักในวังเทเวศร์ บริเวณถนนกรุงเกษม ปากคลองผดุงกรุงเกษม ริมแม่น้ำเจ้าพระยา

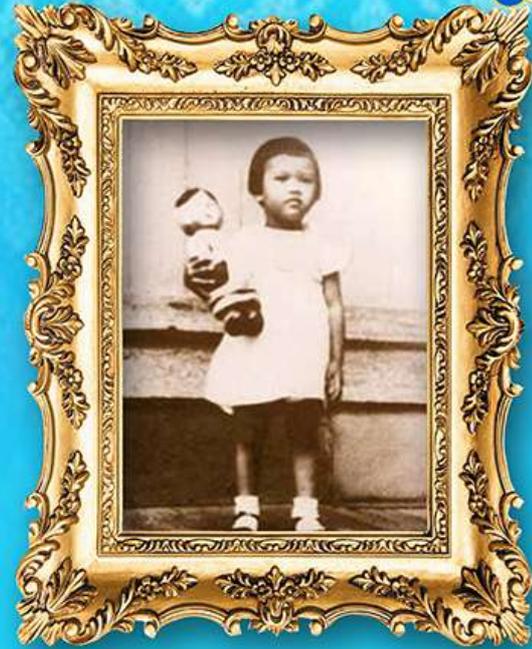

พระราชประวัติ

การศึกษา

พ.ศ. ๒๔๗๙ เมื่อหม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์ ทรงมีอายุได้ ๔ ขันษา ก็ได้เข้ารับการศึกษครั้งแรกในชั้นอนุบาลที่โรงเรียนราชินี ทว่าในขณะนั้นแม้เหตุการณ์ด้านการเมืองภายในประเทศไทยจะสงบลงแต่สถานการณ์ระหว่างประเทศก็ไม่สงบกล่าวคือสงครามมหาเอเซียบูรพา เริ่มแผ่ขยายมาถึงประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ถูกโจมตี ทางอากาศหลายครั้งจนการคมนาคมไม่สะดวก พระบิดาจึงให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ย้ายไปเรียนที่โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์ คอนแวนต์ เพราะอยู่ใกล้วังพระบิดา ได้เรียนที่นั่นตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ จนถึงชั้นมัธยมศึกษา หม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์ได้เริ่มเรียนเปียโน ซึ่งเรียนได้ดีและเร็วเป็นพิเศษ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศสซึ่งทรงสนทนกัน

พ.ศ. ๒๔๘๔ ครั้นเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสงบลง หม่อมเจ้า นักชัตรมงคลต้องเสด็จไปดำรงตำแหน่งอัครราชทูตผู้มีอำนาจเต็ม ประจำสำนักเซนต์เจมส์ ประเทศอังกฤษทั้งนี้โดยได้ทรงพาครอบครัว ทั้งหมดไปอยู่ด้วย ในเวลานั้นหม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์ มีอายุได้ ๑๓ ปีเศษ และเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ แล้ว

ขณะที่อยู่ในประเทศอังกฤษ หม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์ได้ ศึกษาต่อทั้งวิชาภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสและวิชาเปียโนกับครู พิเศษ หลังจากนั้นไม่นานพระบิดาย้ายไปประเทศเดนมาร์กและ ฝรั่งเศส ตามลำดับ ขณะที่หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ก็ยังคงเรียนเปียโนและตั้งใจ จะศึกษาต่อในวิทยาลัยการดนตรีที่มีชื่อเสียงของกรุงปารีสจนจบ

ระหว่างที่อยู่ในประเทศฝรั่งเศส หม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์ได้ มีโอกาสรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (ขณะนั้นทรงศึกษาต่อที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ หลังจากเสด็จขึ้น ครองราชย์) ซึ่งพระองค์เสด็จประพาสกรุงปารีสเพื่อทอดพระเนตร โรงงานทำรถยนต์ ทั้งนี้เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โปรดการดนตรีเป็นพิเศษ ขณะที่หม่อมราชวงศ์หญิงสิริกิติ์ก็สนใจ ศิลปะเช่นกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ขึ้น

พระราชประวัติ

พระราชโอรส และพระราชธิดา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงมีพระราชโอรส และพระราชธิดา ๔ พระองค์ ดังนี้

๑. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ประสูติ ณ สถานพยาบาลมงซ์วี นครโลซาน ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๔ ต่อมาได้ทรงลาออกจากฐานันดรศักดิ์ (ปัจจุบันทรงพระนามว่าจุลภรณม่อม จุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี) เพื่อสมรสกับนาย ปีเตอร์ เลด เจนเซน ชาวอเมริกันทรงมีพระโอรส ๑ องค์และพระธิดา ๒ องค์

๒. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าวชิราลงกรณบรมจักรา ดิศรัตนดิวงค์ เทเวศรธำรงสุรบรีบาล อภิคุณุประการมิตลาคุณุเดช ภูมิพลนครวางกูร กิติสิริสมบูรณ สวางควัฒน์บรมชัตติยราชกุมาร ประสูติ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๑๕ ต่อมาทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕

๓. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุภา กิติวัฒนาคุณุโสภากย์ ประสูติ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๘ ต่อมาทรงได้รับพระราชทานโปรดเกล้าฯ ให้เฉลิมพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาเจ้าฟ้ามหาจักรี สิรินธรรัฐสิมามคณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐

๔. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ประสูติ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ทรงอภิเษกสมรสกับเรืออากาศโท(ยศในขณะนั้น) วีระยุทธ ดิษยะศริน ทรงมีพระธิดา ๒ พระองค์

ผู้สำเร็จราชการ แทนพระองค์

ในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการประกาศว่าตามราชประเพณี เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เคยมีประกาศให้ออกพระนามว่า สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ และทรงพระราชดำริว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ได้ทรงดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ระหว่างที่ผนวช และได้ปฏิบัติพระราชภารกิจแทนพระองค์ด้วยพระปรีชาสามารถสนองพระราชประสงค์เป็นที่เรียบร้อย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เฉลิมพระอภิไธยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงว่า "สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ" นับว่าทรงเป็นสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถพระองค์ที่ ๒ ในประเทศไทย โดยพระองค์แรกคือ สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถ (ภายหลังได้รับ การสถาปนาเป็นสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถพระบรมราชชนนีพันปีหลวง)

พระราชกรณียกิจ

ด้านการส่งเสริม ศิลปอาชีพ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภารกิจในการส่งเสริม คุณภาพชีวิต อาชีพ และความเป็นอยู่ของบุคคลผู้ยากไร้ และประชาชนในชนบททั่วโลก ได้โดยเสด็จพระราชดำเนิรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ไปทั่วทุกหนแห่งในแผ่นดินไทยนี้

โครงการที่มีสาขาขยายกว้างขวางไปทั่วประเทศโครงการหนึ่งก็คือโครงการส่งเสริมศิลปอาชีพ ซึ่งในภายหลังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้งเป็นมูลนิธิ พระราชทานนามว่า "มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษในพระบรมราชูปถัมภ์" เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ และเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ อันเป็นการส่งเสริมอาชีพ และขณะเดียวกันยังอนุรักษ์และส่งเสริมงานศิลปะพื้นบ้านที่มีความงดงามหลายสาขา เช่น การปั้น การทอ การจักสาน เป็นต้น

ด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓ ถวายพระราชสมัญญา "พระมารดาแห่งการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ" แต่พระนามสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เพื่อเป็นการแสดงกตเวทิต์คุณของรัฐบาล และปวงชนชาวไทย ในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อการคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ

ด้านสาธารณสุข

โดยได้ทรงดำรงตำแหน่งสภานายิกาสภาภวชาติไทย และหากเสด็จฯ เยือนต่างประเทศ ก็มักจะทรงถือโอกาสเสด็จฯ ทอดพระเนตรกิจการกาชาดของประเทศนั้น ๆ เพื่อทรงนำมาปรับปรุงกิจการสภาภวชาติไทยอยู่เสมอ

พระราชกรณียกิจ

ด้านการทหาร

ด้านการทหารทรงดำรงตำแหน่งพันเอกผู้บังคับการพิเศษ กรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ ทรงให้ความสนพระทัยต่อการดำเนินงานของกรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ตลอดมา โดยผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๒๑ จะเข้ามาถวายรายงานถึงผลการปฏิบัติงานพร้อมกับรับพระราชเสาวนีย์ตลอดจนคำแนะนำไป ดำเนินการปฏิบัติอยู่เป็นประจำ

ด้านการเกษตร

ด้านการเกษตร จะทรงเน้นในเรื่องของการค้นคว้าทดลอง และวิจัยหาพันธุ์พืชใหม่ ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจ พืชสมุนไพร รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับแมลงศัตรูพืช และพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งแต่ละโครงการจะเน้นให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีราคาถูก ใช้เทคโนโลยีง่าย ไม่สลับซับซ้อน เกษตรกรสามารถดำเนินการเองได้

นอกจากนี้ ยังทรงพยายามไม่ให้เกษตรกรยึดติดกับพืชผลทางการเกษตรเพียงอย่างเดียว เพราะอาจเกิดปัญหาอันเนื่องมาจากความแปรปรวนของสภาพดินฟ้าอากาศ หรือความแปรปรวนทางการตลาด แต่เกษตรกรควรมีรายได้จากด้านอื่นนอกเหนือไปจากการเกษตรเพิ่มขึ้นด้วย เพื่อจะได้พึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง

ด้านการชลประทาน

การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกหรือการชลประทาน นับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะเกษตรกรจะสามารถทำการเพาะปลูกได้อย่างสมบูรณ์ตลอดปี เนื่องจากพื้นที่ที่เพาะปลูกในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นอกเขตชลประทาน

ซึ่งต้องอาศัยเพียงน้ำฝนและน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นหลักทำให้พืชได้รับน้ำไม่สม่ำเสมอ และไม่เพียงพอ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงให้ความสนพระราชหฤทัยเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำมากกว่าโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริประเภทอื่น

พระราชประวัติ

รางวัลจากองค์กร ระหว่างประเทศ

วันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญเซเรส (Ceres Medal) เทิดพระเกียรติ ในฐานะที่ทรงยกฐานะของสตรีให้มีระดับสูงขึ้นและทรงเป็นผู้ให้โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

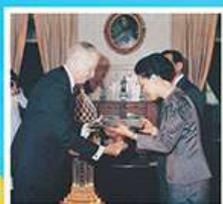
วันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๔ สหพันธ์พิทักษ์เด็กแห่งนครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลเกียรติคุณ (First Distinguished Service Award) อันเนื่องมาจากการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยชาวเขมร จังหวัดตราด ซึ่งส่วยใหญ่เป็นเด็ก ๆ

วันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ สมาคมเอเชีย (Asia Society) แห่งนครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลด้านมนุษยธรรม (Humanitarian Award)

วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๙ กองทุนอนุรักษ์สัตว์ป่าแห่งโลกทูลเกล้าฯ ถวายประกาศนียบัตรเทิดพระเกียรติ ในวโรกาสที่ทรงได้รับเลือกเป็นนักอนุรักษ์ดีเด่น ด้านอนุรักษ์ป่าไม้ และสัตว์ป่า

วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๔ กลุ่มผู้สนับสนุนพิพิธภัณฑสถานในสหรัฐอเมริกา ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ในฐานะที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติมาโดยตลอด

วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ องค์การศึกษามหาวิทยาลัยและวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญทองโบโรพุทโธ ในฐานะทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอนุรักษ์และพัฒนางานศิลปหัตถกรรม ณ ศาลาธรรมจังหวัดเชียงใหม่

วันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ทูลเกล้าฯ ถวายเหรียญรางวัลพิเศษเพื่อสดุดีพระเกียรติ (UNICEF Special Recognition Award) ในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ในฐานะทรงอุทิศพระองค์ประกอบพระราชกรณียกิจ อันเป็นผลให้แม่และเด็กนับล้านได้รับบริการขั้นพื้นฐาน

วันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ กองทุนพัฒนาเพื่อสตรีแห่งสหประชาชาติ (UNIFEM) ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลแห่งความเป็นเลิศ ในฐานะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจพัฒนาสตรีไทย

